НІСД НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
NATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES NISS

Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (01.04 – 15.04.2022 р.)

Грошово-кредитна сфера

У період дії воєнного стану Національний банк України (НБУ) продовжує реалізацію спрямованих на підтримання фінансової стійкості заходів у монетарній політиці та регулюванні фінансового сектору.

З метою запобігання виведенню капіталу за кордон і недопущення виникнення макроекономічних дисбалансів з 4 квітня 2022 р. тимчасово скорочено граничні строки розрахунків за експортно-імпортними операціями з 365 до 90 календарних днів. Нові вимоги застосовуватимуться до операцій резидентів з експорту та імпорту товарів.

Правління НБУ 12 квітня ухвалило рішення здійснити другий викуп військових облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) уряду на суму 20 млрд грн. Отже, станом на 13 квітня 2022 р. портфель військових ОВДП у власності регулятора становить 40 млрд грн, або близько 2,6 % від загальної суми видатків Державного бюджету України, що передбачалася на 2022 р.

З 14 квітня поточного року регулятор дозволив банкам продавати готівкову іноземну валюту населенню. Курс купівлі не має бути нижчим, а курс продажу може відхилятися не більше ніж на 10 % від офіційного курсу НБУ на день здійснення операції. Очікується, що відновлення продажу готівкової валюти банками сприятиме зменшенню можливостей для функціонування ринку нелегальних валютообмінних операцій та, відповідно, знижуватиме ризики для громадян.

Рада НБУ 15 квітня 2022 р. ухвалила Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану, що діятимуть до нормалізації функціонування економіки й фінансової системи. Документ передбачає, зокрема:

- фінансування з боку регулятора лише критичних видатків уряду та якнайшвидшу повну відмову від цього інструменту з метою уникнення фіскального домінування та високої інфляції, зниження довіри до НБУ, ускладнення процесу євроінтеграції України та співпраці з міжнародними фінансовими донорами;
- збереження власної інституційної, фінансової та операційної незалежності регулятора для належного виконання ним власних функцій;
- подальшу підтримку стабільної роботи банківської системи;
- активну протидію агресії на фінансовому фронті;
- сприяння розв’язанню проблем українських біженців;
- недопущення звуження сфери застосування гривні як єдиного законного платіжного засобу в Україні;
- сприяння залученню зовнішнього фінансування й запровадження реформ в Україні.

З огляду на те, що на фінансовому ринку відбулася певна стабілізація ситуації, з 18 квітня 2022 р. тендери з надання рефінансування на строк до одного року проводяться не частіше ніж один раз на тиждень. Досі відповідні тендери проводилися щодня. Проте з початку широкомасштабної збройної агресії РФ проти України ліквідність банківської системи зросла на понад 50 млрд грн і наразі перевищує 200 млрд грн, що дає змогу банкам активно підтримувати операції своїх клієнтів у межах наявних коштів і надавати кредитну підтримку, важливу для відновлення економіки.

Станом на 19 квітня 2022 р. на потреби військових зі спецрахунку, відкритого для підтримки ЗСУ, перераховано 15,2 млрд грн. Загалом на цей спецрахунок від дня його відкриття було перераховано понад 15,2 млрд грн, зокрема понад 4,8 млрд грн (в еквіваленті) надійшло з-за кордону в іноземній валюті.

Комплексне впровадження зазначених заходів сприятиме безперебійному фінансуванню видатків державного бюджету, забезпечить додаткове фінансування Збройних сил України, збереження ресурсної бази банківської системи й забезпечення її ліквідності, сприятиме задоволенню підвищеного попиту на валютному ринку.

Водночас підходи НБУ дозволять мінімізувати ризики високої інфляції та порушення макрофінансової стабільності й сприятимуть швидшому відновленню ринкових засад функціонування економіки та фінансових ринків у повоєнний час. Декларовано, що надання кредитів державі з боку регулятора є тимчасовим заходом. Після завершення війни й повернення економіки та фінансової системи до функціонування на ринкових засадах НБУ відновить традиційний формат інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом і забороною фінансування державного бюджету.